

Orquíidies de Torrelles

A l'Ateneu Torrellenc
De l'1 al 30 de novembre

Unes flors diferents

Les **orquidàcies** són una família de plantes que han colonitzat en èpoques relativament recents (uns 15 milions d'anys) la major part dels ambients del nostre planeta, desenvolupant unes estratègies reproductives realment sorprenents.

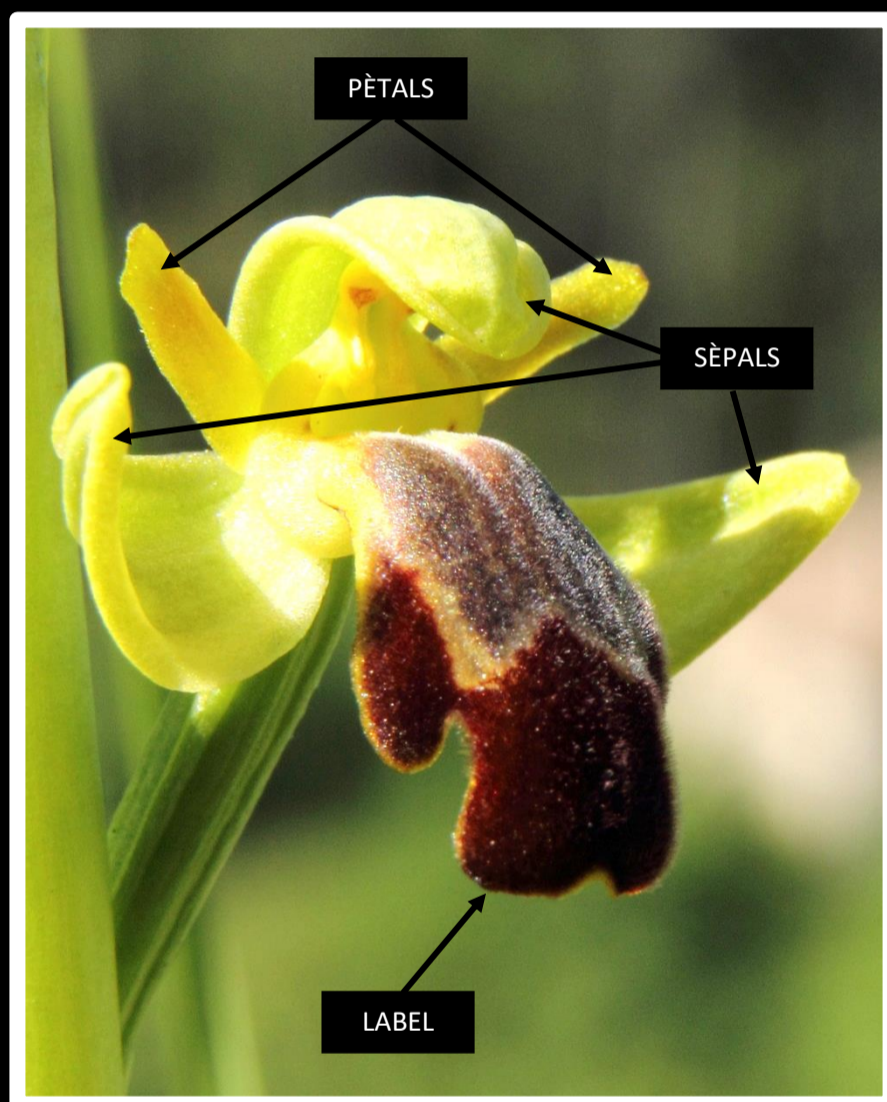
De les aproximadament 25.000 espècies descrites a tot el món, unes 450 es troben al continent europeu i, d'elles, unes 80 a Catalunya.

Les orquídies de climes temperats com el nostre són en la seva majoria terrestres i floreixen un cop l'any, molt breument, per passar la resta de l'any mostrant només una roseta de fulles o fins i tot conservant únicament la part subterrània de la planta en forma de tubercle o de rizoma.

Les flors tenen tres sèpals i dos pètals més o menys similars entre ells. El tercer pètal, anomenat label, s'ha transformat per servir com a pista d'aterratge per als insectes, adoptant formes d'allò més curioses com en el cas del gènere *Ophrys*, on imiten les textures i colors de diferents insectes per tal d'atreure els mascles.

Us presentem en aquesta exposició un recull de les espècies que hem aconseguit identificar a Torrelles de Llobregat, 13 en total, que esperem anar ampliant amb el temps.

Volem agrair la col·laboració de totes les persones que ens heu fet arribar imatges per a la confecció d'aquest treball.

Abellera

Ophrys apifera Hudson

Ophrys forestieri (Reichenbach fil.) Lojacono

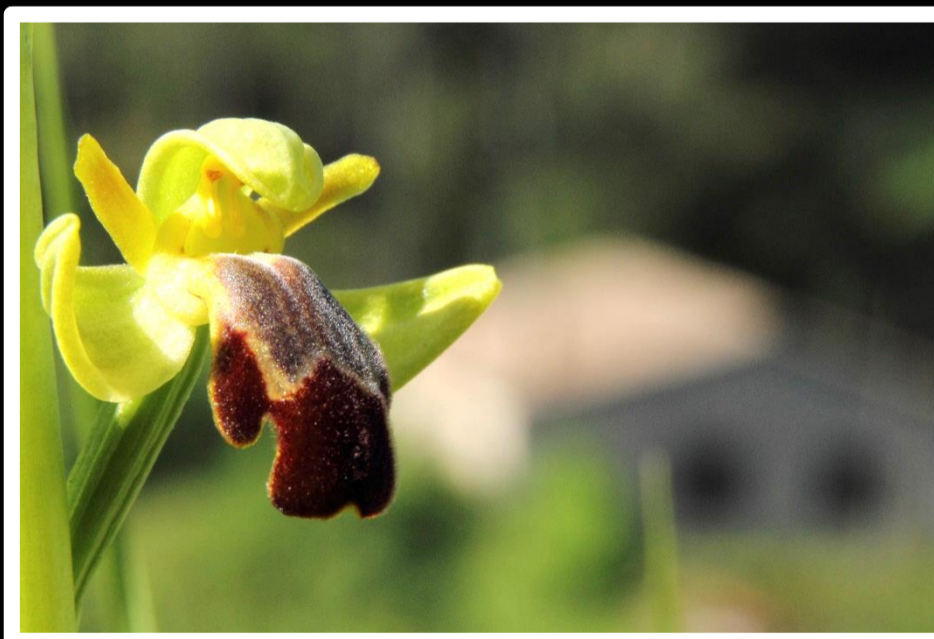
Ophrys passionis Sennen ex Devillers-Tersch & Devillers

Les **abelleres** són orquídiess especialitzades en l'atracció d'insectes mitjançant l'engany sexual. L'espectacular estructura de les seves flors imita les formes de les femelles d'abelles i escarbats però és sobre tot la combinació d'aromes que desprenen la que atrau els mascles. Aquests intentaran infructuosament copular amb el label de la flor, emportant-se el pol·len enganxat al cap o a l'abdomen.

Les trobarem durant la primavera en prats herbacis, matollars i vores de camins a plena llum o mitja ombra.

Ophrys apifera – Imatge: Isabel Mora

Ophrys forestieri – Imatge: Tomás Blasco

Ophrys passionis – Imatge: Tomás Blasco

Galls

Serapias lingua L.

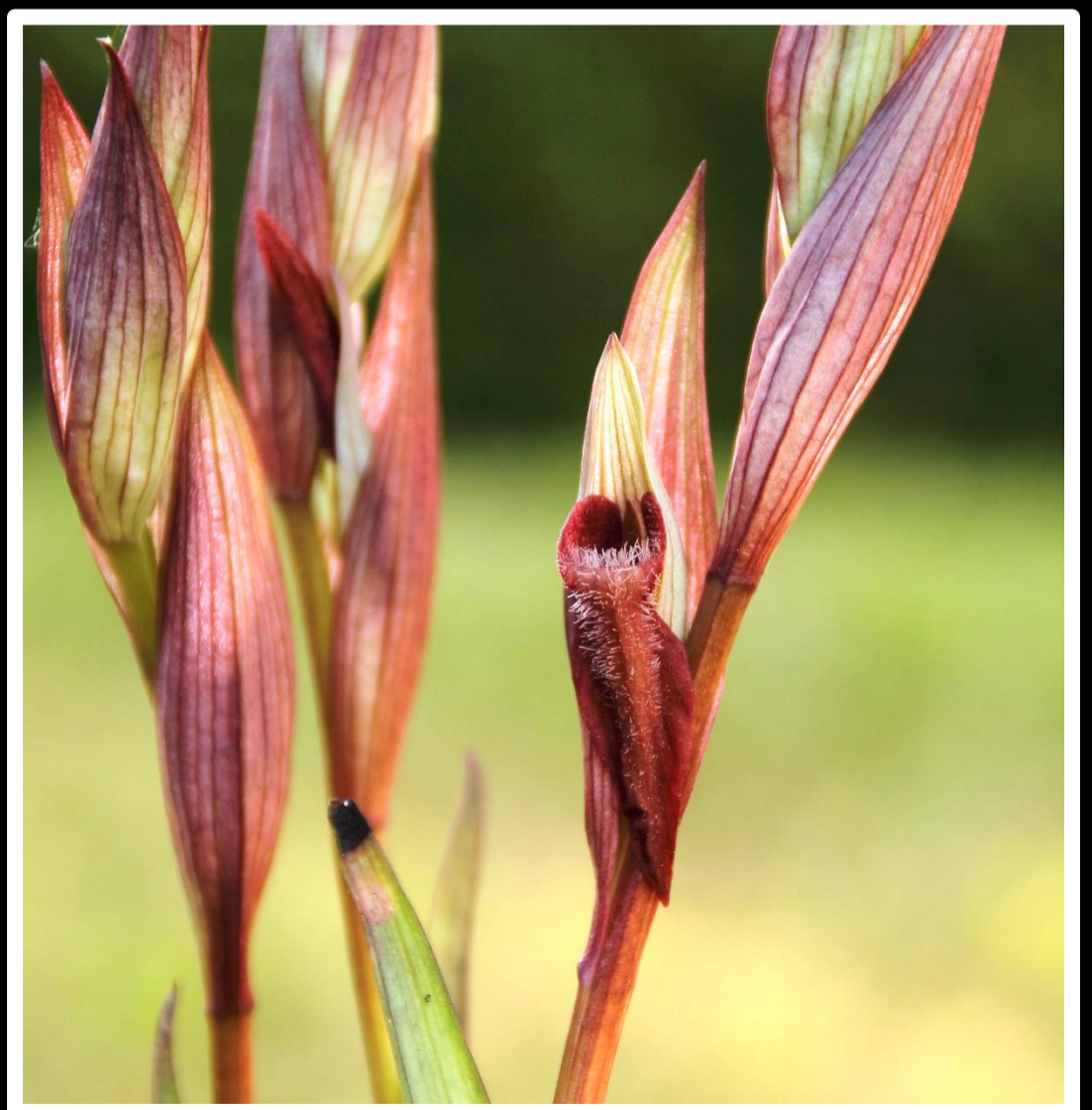
Serapias vomeracea (N.L. Burman) Briquet

Les orquídiades del gènere *Serapias*, anomenades genèricament **galls**, es caracteritzen per les seves flors, de color rosa purpuraci amb nervis més foscos. El label està dividit en dues parts, l'hipoquil, o part basal, amagat sota el casc que formen els sèpals, i l'epiquil, o part distal, llarg i pèndul, que sobresurt de la flor. Les fulles són estretes i llargues, canaliculades, les basals més grans que les de la tija.

S. lingua és una planta petita, gràcil, amb un label poc pilós que presenta una callositat fosca a la seva base. En canvi, *S. vomeracea* és una planta més robusta, amb flors més grans, el seu label està cobert per una pilositat abundant i a la base té dues crestes longitudinals paralel·les.

Serapias lingua - Imatge: Tomás Blasco

Serapias vomeracea - Imatge: Tomás Blasco

Barretet

Anacamptis pyramidalis (L.) L.C.M. Richard

El **barretet**, orquídia piramidal, flor caputxina... és una de les orquídiess més comuns al nostre entorn. Creix a plena llum, sobre substrats calcaris secs i és habitual trobar-la en vores de camins durant la primavera i fins al mes de juliol.

Flors rosades, petites, de poc més d'un centímetre, amb un esperó prim corbat cap avall i disposades en una espiga de forma cònica. Les fulles inferiors són erectes, linear-lanceolades i plegades longitudinalment, les superiors més petites.

Les flors són pol·linitzades per diferents papallones, tant nocturnes com diurnes, que introdueixen la trompa buscant el nèctar dipositat al fons de l'esperó. Els pol·lins queden enganxats a la trompa i són transportats per la papallona a una altra flor.

Imatge: Vicenç Roig

Imatge: Tomás Blasco

Flor de l'home penjat

Orchis anthropophora (L.) Allioni

La flor de l'home penjat apareix a la primavera, entre abril i juny, en llocs assolellats o a mitja ombra, sobre substrats calcaris secs o no gaire humits.

Flors molt nombroses sobre una densa espiga de fins a 40 cm., amb un label que recorda una figura humana. Les fulles basals són grans, fins a 15 cm., amb els nervis ben marcats i de color verd clar. Les fulles mitjanes i superiors són més petites.

Aquesta orquídia estava inclosa fins fa pocs anys al gènere monoespecífic *Aceras* (sense banya), degut a l'absència de l'esperó que caracteritza la resta de flors del gènere *Orchis*. Els recents estudis moleculars han confirmat finalment que pertany al grup d'*Orchis militaris*, com ja indicaven alguns botànics.

Imatge: Tomás Blasco

Imatge: Tomás Blasco

Epipactis

Epipactis tremolsii C. Pau

Epipactis kleinii M.B. Crespo, M.R. Lowe & Piera

El gènere *Epipactis* es distribueix bàsicament al continent euroasiàtic, amb només un representant a Amèrica i un altre a l'Àfrica. Les espècies d'aquest gènere poden adoptar aspectes lleugerament diferents depenent de l'ambient on es troben, el que fa molt difícil la seva correcta identificació.

Les flors són de colors verdosos o purpuracis, amb pètals i sèpals similars i un label articulat, amb un hipoquil concau sense esperó on s'acumula el nèctar i un epiquil més o menys cordiforme (amb forma de cor). Les fulles estan repartides per la tija i són amples, amb els nervis ben marcats i, en ocasions, tenyits de porpra.

E. tremolsii - Imatge: Tomás Blasco

E. kleinii - Imatge: Tomás Blasco

Clavell violaci

Limodorum abortivum (L.) Swartz

El **clavell violaci** o ramell d'ombra és una planta robusta, de 20 a 80 cm. d'alçada i color violaci. Les flors, sovint tancades, són de color violeta, amb pètals i sèpals llargs i estrets, i un label articulat amb un esperó d'uns 14 a 25 mm. de llarg. Fulles no gaire grans que embolcallen la tija en tota la seva longitud.

Floreix esporàdicament entre els mesos d'abril i juliol en substrats frescos sobre tot a mitja ombra.

Les orquídiies del gènere *Limodorum* es consideren en general sapròfites (s'alimenten de matèria vegetal en descomposició), tot i que alguns autors les classifiquen com a paràsites per haver-se observat les seves arrels soldades a diverses espècies de fagàcies, com l'alzina i el roure, i cistàcies, com les estepes.

Imatge: Isabel Mora

Imatge: Tomás Blasco

Curraia blanca

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch

El curraia blanca floreix a la primavera, a partir de finals de març o principis d'abril, formant petits grups en llocs frescs a mitja ombra.

És una planta esbelta, amb flors d'un color blanc pur, amb una taca groga a l'extrem del label. Les fulles són estretes i lanceolades, erectes, de color verd brillant i repartides al llarg de la tija.

El curraia blanca comparteix pol·linitzadors amb l'estepa borrera (*Cistus salviifolius*) per la similitud de les seves flors, no gaire evident per als humans però sí per als insectes, que acudeixen enganyats en busca del nèctar.

Imatge: Tomás Blasco

Imatge: Neus Planas

Mosques grosses

Himantoglossum robertianum (Loiseleur) P. Delforge

Les **mosques grosses** és una orquídia robusta que podem trobar de forma esporàdica a camp obert, en prats a plena llum o mitja ombra i sobre substrats una mica frescos, formant en ocasions grups nombrosos.

Flors abundants, aromàtiques i relativament grans, amb un label que pot ultrapassar els dos centímetres de llarg, de color rosat a violeta, disposades en espiga densa sobre una tija gruixuda. Les fulles són carneses, d'un verd brillant, les de la roseta basal grans i les mitjanes més petites, abraçant la tija.

Les orquídiades del gènere *Himantoglossum* són les més grans de les que viuen al continent europeu, podent assolir en casos extrems el metre d'alçada.

Imatge: Tomás Blasco

Imatge: Tomás Blasco

Espirant de tardor

Spiranthes spiralis (L.) Chevallier

L'espírant de tardor és l'orquídia més petita de les nostres contrades. Floreix molt esporàdicament cap al mes d'octubre, en sòls amb una certa humitat i amb vegetació baixa.

Les flors són molt petites, blanc verdoses, disposades helicoidalment sobre una tija gràcil coberta d'una fina pilositat. Fulles petites, d'uns 2-3'5 cm., en roseta basal a un costat de la tija.

L'abandonament del pastoreig extensiu, amb la consegüent pèrdua d'espais oberts, està causant una important regressió d'aquesta espècie en algunes regions del seu àmbit de distribució.

Imatge: Tomás Blasco

Imatge: Tomás Blasco